

УКРАЇНА ТА ЇЇ РЕГІОНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗОВАНОЇ СИСТЕМИ

УДК 341.52

В.М. Гончаров*
А.В. Бондарчук**
С.М. Маталка***

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ АГРОБІЗНЕСУ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВСТУПУ ДО СОТ

Вивчено перспективи сільського господарства після вступу в СОТ, розглянуто умови, позитивні та негативні явища цього процесу, зроблено аналіз переваг і ризиків для агро бізнесу.

Изучены перспективы сельского хозяйства после вступления в ВТО, рассмотрены условия, позитивные и негативные явления этого процесса, сделан анализ преимуществ и рисков для агробизнеса.

Постановка проблеми. Сільське господарство займає особливе місце в СОТ, головним чином, через те, що воно впродовж усієї історії організації не зазнавало суттєвих обмежень. Країни, що приєдналися до СОТ, беруть на себе зобов'язання по чотирьом основних напрямках: доступ на ринок сільськогосподарських і продовольчих товарів; державна підтримка сільського господарства; санітарні і фітосанітарні заходи; експортна конкуренція у сільськогосподарській та продовольчій торгівлі. На сьогоднішній час дуже актуальним стало питання наслідків вступу України до СОТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню позитивних та негативних наслідків від вступу України до СОТ присвячено багато досліджень, але недостатньо сформульовані можливі наслідки від такого приєднання саме для агропромислового комплексу України [1; 2; 3; 4; 6; 7; 9].

Метою статті є прогнозування перспектив агробізнесу після вступу до СОТ.

Викладення основного матеріалу. У рамках дослідження необхідно визначити перспективи розвитку сільського господарства після приєднання країни до Світової Організації Торгівлі.

Перспективи для сільського господарства від вступу України до СОТ будуть формуватися під впливом [1; 2; 6; 9]:

виконання угод СОТ, що регулюють виробництво і торгівлю у сфері сільського господарства;

умов приєднання України до СОТ, які визначаються в ході переговорного процесу;

поточного стану сільського господарства й агропродовольчих ринків України, насамперед рівня конкурентоспроможності національних товаровиробників.

Корисну інформацію для передбачення майбутніх перспектив розвитку сільського господарства, сільського населення, агропродовольчих ринків, сільської місцевості дає аналіз впливу участі у СОТ країн Центральної та Східної Європи, передусім тих, що набули членства у СОТ протягом перехідного періоду [1; 2; 6; 7].

Виробництво та торгівля сільськогосподарськими і продовольчими товарами регулюється в СОТ Угодою про сільське господарство й Угодою про санітарні та фітосанітарні заходи. Угода про сільське господарство визначає особливості регулювання торгівлі сільськогосподарськими товарами, механізми застосування заходів державної підтримки ви-

---

* Гончаров В.М. — зав. кафедрою економіки праці та соціально-трудових відносин в АПК, д-р екон. наук, професор.

** Бондарчук А.В. — доцент кафедри економіки праці та соціально-трудових відносин в АПК, канд. екон. наук.

*** Маталка С.М. — аспірант кафедри економічної теорії та маркетингу.

Луганський національний аграрний університет, м. Луганськ.

Тут і далі зіркою позначені посади, наукові ступіні й вчені звання авторів.

робництва і торгівлі в цьому секторі. Угода про застосування санітарних і фітосанітарних норм визначає умови застосування заходів санітарного і фітосанітарного контролю.

Україна в ході переговорів відмовилася від застосування експортних субсидій для сільськогосподарської продукції, отже зміни у вітчизняному АПК відбуватимуться під впливом перших трьох чинників [4; 5; 6; 10].

Згідно з додатком 2 до Угоди про сільське господарство всі заходи щодо державної підтримки сільського господарства умовно поділені на три групи, або розкладені по різнокольорових скриньках: «зеленій», «блакитній» і «жовтій».

Стосовно заходів «жовтої скриньки» держава повинна взяти зобов'язання із скорочення бюджетного фінансування. В ході визначення умов вступу до СОТ розраховується показник сукупного виміру підтримки (СВП) як щорічна сума всіх видів державної підтримки, на які поширюються зобов'язання із скорочення [9].

Загальна вартість запланованих заходів «жовтої скриньки» — 2279150 тис. грн. Таким чином, на заходи «зеленої скриньки» припадає 34% у структурі державної підтримки сільського господарства коштами державного бюджету у 2005 р. У процесі набуття членства у СОТ в Україні спостерігається стійка тенденція до зростання заходів «зеленої скриньки» у структурі державної підтримки сільського господарства (рис. 1) [1; 7; 9].

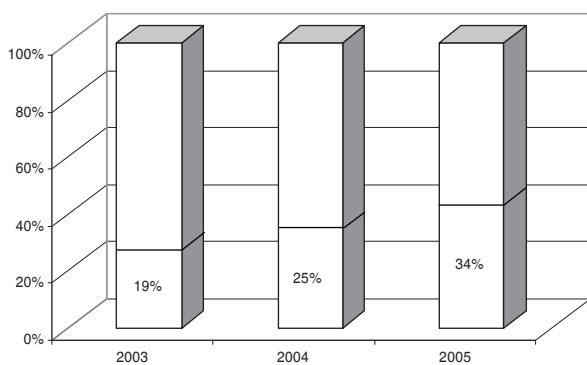

Рис. 1. Питома вага «зеленої скриньки» СОТ у структурі державної підтримки сільського господарства України

Тенденція до зростання підтримки сільського господарства заходами «зеленої скриньки» є характерною для більшості країн — членів СОТ. Зокрема, у Чехії, Польщі, Словенії протягом перехідного періоду частка заходів «зеленої скриньки» поступово зростала й у 1996-1998 рр. почала переважати у структурі підтримки сільського господарства. За даними

Секретаріату СОТ, у 1998 р. на «зелену скриньку» у бюджеті державної підтримки Чеської республіки припадало 86,2%, Польщі — 73,8%, Словенії — 60,8%.

Тенденція до зростання підтримки сільського господарства заходами «зеленої скриньки» є характерною і для розвинутих країн. Зокрема, за даними Секретаріату СОТ, з 1995 р. по 2001 р. витрати на «зелену скриньку» збільшилися у країнах ЄС на 56%, у США — на 26%, в Австралії — на 53% [1; 7; 9].

В Україні зростання підтримки села заходами «зеленої скриньки» означає, що поступово відбуватиметься зміщення акцентів бюджетної підтримки сільського господарства з підтримки сільськогосподарських підприємств у бік підтримки розвитку сільської місцевості. Як і в країнах Центральної та Східної Європи, ці тенденції посиляться в ході європейської інтеграції України, адже розвиток сільської місцевості в країнах ЄС є рівно пріоритетним напрямом аграрної політики нарівні з підтримкою сільськогосподарських виробників. Це означає, що держава активно підтримуватиме розвиток інфраструктури сільської місцевості (будівництво шляхів, електромереж, меліоративних споруд), розвиток ринкової інфраструктури для селянських господарств (сприяння збуту сільськогосподарської продукції, у тому числі збирання, обробка та поширення ринкової інформації), охорону довкілля, депресивні території, вкладатиме гроші у людський капітал села. Нейтралізації можливих негативних наслідків для сільського населення від вступу України до СОТ і реалізації можливих позитивних наслідків сприятимуть підтримка формування та розвитку ринкової і соціальної інфраструктури, обслуговуючих кооперативів, дорадчих служб [5; 10; 8].

Сільськогосподарські товаровиробники стурбовані вимогами СОТ щодо скорочення підтримки галузі заходами «жовтої скриньки». Їх стурбованість цілком виправдана, адже майже всі заходи державної підтримки українського сільського господарства, завдяки яким галузь розвивалася протягом останніх п'яти років (зокрема, введення з 2000 р. часткової компенсації сільгоспвиробникам за рахунок держбюджету облікової ставки за користування кредитами; доплати з держбюджету за здачу продукції відповідної якості; списання господарствам державних боргів), належать саме до «жовтої скриньки», тобто найімовірніше підлягатимуть певному скороченню.

Узгодження з країнами — членами Робочої групи дозволених обсягів державної підтримки сільського господарства заходами «жовтої

скриньки» СОР стали найбільш проблемним питанням переговорів щодо вступу України до СОР. Україна домовляється про сукупний вимір підтримки у розмірі 1,14 млрд. дол. США, виходячи із трирічного базового періоду для розрахунків 1994-1996 рр., проте деякі члени Робочої групи наполягають на іншому базовому періоді для розрахунків. Зокрема, якщо за базовий період розрахунку буде взято 1997-1999 рр., сукупний вимір підтримки галузі значно скоротиться. Це означає що проблема обмежень підтримки сільського господарства заходами «жовтої скриньки» СОР у найближчі роки в Україні не постане через обмеження державного бюджету щодо підтримки сільського господарства [2; 7; 8].

І в інших постсоціалістичних країнах протягом перехідного періоду рівень підтримки сільського господарства визначався не стільки їх зобов'язаннями щодо скорочення сукупного виміру підтримки, скільки можливостями бюджетного фінансування. За даними Секретаріату СОР, у 1998 р. на фактичну підтримку з бюджету заходів «жовтої скриньки» у Чеській республіці припадало 6,9%, у Польщі — 8,3%, Словацькій республіці — 70,2% дозволеного рівня підтримки.

Взагалі, як свідчить аналіз досвіду країн із перехідною економікою, підстав для прогнозування катастрофічних наслідків від членства у СОР для сільського господарства немає. Україна вже втратила частину позицій через зволікання із вступом до СОР. Правила цієї організації не завжди сприятливі для нових членів, передусім для країн, які ще не подолали кризи та депресії своїх агропродовольчих секторів. Для останніх існує ймовірність збільшення і без того значної різниці у рівнях підтримки внутрішнього ринку між новими і наявними членами СОР [5; 9; 11].

У ході переговорного процесу Україна погодилася знизити середній тариф на продукцію сільськогосподарства харчової промисловості з 30% на початку періоду впровадження тарифних скорочень (2001 р.) до 12,53% у кінці періоду впровадження тарифних скорочень (2005 р.). Саме із цими зобов'язаннями пов'язані прогнози щодо втрати частини внутрішнього ринку вітчизняними товаровиробниками внаслідок їх низької конкурентоспроможності. За різними оцінками, ця частка становитиме від 7 до 30%. Чинником, що протидіятиме зменшенню частки вітчизняних продовольчих товарів на внутрішньому ринку, може стати усталеність споживчих уподобань населення [1; 7; 8; 9].

Державна політика повинна врахувати можливі соціальні наслідки від втрати частини внутрішнього агропродовольчого ринку національними виробниками для сільського

населення, що становить майже третину всього населення України. Відповідно, і частка населення, зайнятого у сільському господарстві, є незрівнянно більшою, ніж у розвинутих країнах. Отже, цілком очевидно, що якщо в результаті приєднання України до СОР послабляться позиції національних виробників на внутрішньому агропродовольчому ринку, то темпи зростання безробіття у сільській місцевості прискоряться. Аналіз наслідків вступу України до СОР для сільськогосподарських товаровиробників прямо і опосередковано (через зайнятість у секторі сільськогосподарських підприємств) стосується сільського населення. Дрібнотоварним виробникам важко буде виживати в умовах нового конкурентного середовища. Чинником ризику для них є не тільки їх низька конкурентоспроможність, а й висока вартість впровадження міжнародних санітарних і фітосанітарних стандартів. Чинником, що протидіятиме можливим негативним соціальним наслідкам, стане зростання фінансування з бюджету заходів «зеленої скриньки», спрямованих на розвиток сільської місцевості та підтримку сільського населення.

Результатом виконання зобов'язань щодо доступу на ринок сільськогосподарських і продовольчих товарів стане полегшення доступу не тільки нерезидентів на внутрішній ринок України, а й українських товаровиробників на внутрішні ринки інших країн. За рахунок більшої відкритості ринків країн — членів СОР для експортерів української сільгосппродукції в перспективі відкриваються нові можливості на світових ринках [4; 6; 9].

Участь у СОР стратегічно вигідна Україні як державі із значним експортним потенціалом у сільському господарстві:

вступ до СОР прискорить укладення угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС, що сприятиме полегшенню доступу української сільськогосподарської продукції на ринки країн ЄС;

лібералізація режиму доступу українських експортерів до зовнішніх ринків стане чинником поживлення в експортоорієнтованих галузях економіки, у тому числі сільському господарстві;

лібералізація режиму доступу українських експортерів до зовнішніх ринків стане чинником прискорення структурних реформ в аграрному секторі, що сприятиме зростанню конкурентоспроможності національних виробників;

у довгостроковій перспективі участь у СОР принесе переваги країнам — експортерам сільськогосподарської продукції з обмеженими фінансовими можливостями субсидування ек-

спорту, до яких належить і Україна. В результаті виконання вимог СОТ щодо поступового зменшення захисту внутрішніх ринків і зниження рівня експортних субсидій відбувається зростання і стабілізація світових цін майже на всі сільськогосподарські товари;

результатом цінової стабілізації на зовнішніх, а за ними й на внутрішніх агропродовольчих ринках буде зменшення кон'юнктурної невизначеності на цих ринках. Сільгоспвиробники зможуть ефективніше й раціональніше розподіляти свої ресурси, що, у свою чергу, стане позитивним чинником розвитку внутрішнього агропродовольчого ринку;

в Угоді про сільське господарство передбачено продовження реформування міжнародної торгівлі. Таким чином, Україна отримує можливість реалізації своїх поточних і стратегічних торговельно-економічних інтересів шляхом участі у багатосторонніх торговельних угодах при розробленні нових правил міжнародної торгівлі. Україні як нетто-експортеру сільськогосподарської продукції з обмеженими можливостями субсидування експорту вигідно буде приєднатися до Кернської групи країн — провідних ліберально налаштованих експортерів сільгосппродукції — Австралії, Нової Зеландії, Канади й інших країн — експортерів зерна, заінтересованих в обмеженні протекціоністських заходів в аграрному секторі [1; 2; 9].

Після вступу України до СОТ щорічна підтримка агропромислового комплексу складе мінімум дев'ять мільярдів гривень. Про це говорить заступник міністра економіки В. П'ятницькій. До так званої жовтої корзини (включає субсидії, компенсації, премії) увійде близько 6,7 млрд. гривень. З них 3,043 млрд. гривень — фіксована допомога. Решта суми 3,663 млрд. гривень залежить від об'єму виробництва валової продукції сільського господарства і може змінюватися в ту або іншу сторону (але не перевищувати п'яти відсотків від об'єму виробництва).

У зеленій корзині, яка може збільшуватися без обмежень, передбачено 2,422 млрд. гривень. Як правило, підтримка з цієї корзини прямує на розвиток інфраструктури, боротьбу з шкідниками, поліпшення земель і т.д. В Євросоюзі частка зеленої корзини в загальному об'ємі підтримки сільського господарства складає 75%, тоді як в Україні — всього 25%.

Так, в бюджеті-2008 на допомогу аграріям було передбачено 11 млрд. гривень. Але ні урядовці, ні сільгоспвиробники до ладу не розбираються в розроблених Усесвітньою торговою організацією правилах підтримки АПК. Навіть П'ятницькій не зумів дати чіткої відповіді, на що

конкретно піде державна допомога.

Крім того, допомога вітчизняним аграріям може розподілятися некоректно, наприклад, за програмою компенсації вартості техніки або процентних ставок банків. Фінансова допомога розподіляється між областями відповідно до проведеної валової продукції. Потім спеціально створені комісії в районах ділять засоби між заявниками. Саме на цьому рівні критерії для розподілу непрозорі [11].

Ще один аспект, зумовлений членством у СОТ, особливо важливий для сільського господарства, пов'язаний з угодою про санітарні та фітосанітарні заходи. Періодичні фітосанітарні скандали стали ускладнюючим чинником роботи українських експортерів сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках. Найбільшого резонансу набули скандали в Канаді та Франції у 2003 р., коли заборонили вивантаження української фуражної пшениці, внаслідок чого виникло упереджене ставлення до українського зерна на інших ринках збуту. Були випадки виявлення забруднень антибіотиками сухого молока, що призначалося на експорт в ЄС. Більша частина сировини для цієї партії надходила на молокозаводи від дрібних товаровиробників [2; 9].

Деякі полегшення у цьому плані для українських експортерів повинні відбутися після вступу до СОТ. Угода по застосуванню санітарних і фітосанітарних заходів СОТ створює найбільшу кількість прецедентів для міжнародних суперечок. Йдеться про заходи, що самі собою не можуть вважатися неправомірними, однак у випадку їх упередженого застосування можуть виявитися нетарифними бар'єрами в зовнішній торгівлі. Незважаючи на те, що метою Угоди є недопущення застосування санітарних або фітосанітарних норм як засобу дискримінації між торговельними партнерами, ці заходи нерідко стають інструментом невинуватої дискримінації. Члени СОТ визнають санітарні та фітосанітарні норми інших членів як еквівалентні (навіть якщо вони відрізняються від власних) у тому випадку, якщо експортер демонструє імпортеру, що його заходи досягають належного рівня санітарного або фітосанітарного захисту. На запит будь-якого члена СОТ повинні проводитися консультації з метою досягнення двосторонніх і багатосторонніх угод щодо визнання еквівалентності конкретних санітарних і фітосанітарних норм. Отже, українські експортери сільгосппродукції отримають інструмент проти упередженого застосування санітарних і фітосанітарних норм [1; 6; 7; 9; 10].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз переваг і ризиків для сільського господарства від участі у СОТ дозволяє визначити напря-

ми державної політики, здатні знизити ризики, нейтралізувати можливі негативні наслідки і прискорити реалізацію переваг від лібералізації торговельних режимів:

сприяння зростанню конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на внутрішніх і зовнішніх ринках шляхом проведення реструктуризації збиткових сільськогосподарських підприємств, ефективного державного регулювання аграрних ринків, використання ефективних механізмів підтримки сільськогосподарських товаровиробників;

для того, щоб уникнути негативних впливів на особисті селянські господарства, необхідно підтримувати на державному рівні розвиток обслуговуючої та збутової кооперації дрібних товаровиробників, формування для них ринкової інфраструктури;

сприяння експорту з метою розширення зовнішніх ринків збуту для українських експортерів;

стимулювання внутрішнього попиту на продовольство;

підвищення конкурентоспроможності національних виробників за рахунок поліпшення якості та безпеки продукції шляхом впровадження міжнародних стандартів якості. Незалежно від набуття членства у СОТ, Україні, враховуючи експортну орієнтацію сільського господарства, давно слід було би розпочати заміну національної системи стандартів, що застаріла і не задовольняє потреби зовнішньої торгівлі;

сприяння розвитку сільської місцевості, активне використання переваг «зеленої скриньки» СОТ.

Досвід багатьох країн свідчить, що аграрна політика переповнена труднощами. Аграрні інтереси сільськогосподарських товаровиробників, власників землі та постачальників матеріально-технічних ресурсів мають тенденцію згуртованості та „захоплення” політичного процесу. В результаті, аграрна політика має тенденцію до марнотратства і протистояння реформі. На наш погляд результатом вступу до СОТ буде певна лібералізація та відкриття ринку, але українське сільське господарство лише починає підійматися від кризи 90-х років, а аграрна політика в Україні лише починає набирати чіткі риси. Тобто багато чого перебуває на стадії формування і що буде легко адаптуватися до нових умов.

Література

1. Жмуренко В. Войти на равных в число развитых стран // Діловий вісник. – 2004. – № 3(118). – www.ucci.org.ua.

2. Жук М.В. Комерційні відносини України: Підруч. – Чернівці: Рута, 2003. – 576 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підруч. для вузів / За ред. І.В. Багрової. – К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 580 с.
4. Коломієць В.В. Економічні механізми стимулювання розвитку експорту Черкаського регіону // Економіка: проблеми теорії та практики: Міжвуз. зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – Вип. 194. – Т.2. – С. 578-588.
5. Коломієць В.В. Побудова комплексної програми регіонального розвитку // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – Суми: СНАУ, 2004. – № 3-4. – С. 152-157.
6. Пирець Н.М. Можливості використання світового досвіду стимулювання експорту в українській практиці // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – № 195/1. – С. 173-182.
7. Пирець Н.М. Система стимулювання експорту // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках ЧЭС и ГУААМ. – Свиштов-Донецк: СА «ДА-Ценов»; ДонНУ, 2004. – С. 234-241.
8. Повышение устойчивости хозяйствования сельскохозяйственных организаций в современных условиях: методические рекомендации / Под общ. ред. Г. М. Гриценко; ГНУ СибНИИЗСХ. – Барнаул, 2006. – 72 с.
9. Пырец Н.М. Экспортный потенциал Украины в контексте вступления в ВТО // Ломоносов – 2003: Междунар. конф. студентов, аспирантов, молодых ученых по фундаментальным наукам, МГУ им. М.В. Ломоносова. Сб. тез. / Под общ. ред. В.Н. Сидоренко и др. – М.: ТЕИС, 2003. – С. 94-96.
10. Попов О.І. Методика розрахунку експортного потенціалу підприємств АПК Криму // Діловий огляд ПЕЕЗ «Сиваш». – 1997. – № 5. – С. 43-46.
11. Пятницкий В. Опустевшая корзина // www.expert.ru/i/spacer.gif.
12. Ткаченко В.Г., Рогачов В.И., Катеринец С.Л., Коваленко Е.В. Экономическая безопасность государства в Украине: Учебно-методич. пособие для студентов-магистров. – Луганськ: „Книжковий світ”, 2007. – 100 с.

13. Улезько А.В. Стратегия формирования и тактика регулирования ресурсного потенциала сельскохозяйственных предприятий / А.В. Улезько, О.В. Улезько, И.С. Щедрин

// Кооперация, интеграция и управление в АПК: Материалы научно-практической конференции. – Воронеж: ВГАУ, 2000. – С. 66-72.

Поступила до редакції 18.06.08

© В.М. Гончаров, А.В. Бондарчук, С.М. Маталка, 2008

УДК 339.92:332.1

Н.П. Борецька*
К.В. Фокіна-Мезенцева**

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ

У роботі розглянуті особливості транскордонного соціально-економічного співробітництва в контексті методичних аспектів регіональної політики розвитку. Представлені можливості використання регіоналізації в рамках процесу структуризації економічної території. Сформульовані принципи формування етапів розробки регіональної стратегії транскордонного співробітництва.

В работе рассмотрены особенности трансграничного социально-экономического сотрудничества в контексте методических аспектов региональной политики развития. Представлены возможности использования регионализации в рамках процесса структуризации экономической территории. Сформулирован принцип формирования этапов разработки региональной стратегии трансграничного сотрудничества.

Постанова проблеми. Одним з інструментів політики регіонально розвитку є транскордонне і кордонне співробітництво. Вданий час у більшості розвинутих країн розробляються та реалізуються – в тих чи інших формах і масштабах – заходи регіональної політики в сфері транскордонного та кордонного співробітництва з регіонами суміжних країн. При цьому, як відзначають Ю.В. Макогон та В.І. Ляшенко, чітко помітна тенденція до їх різноманітності та ускладненню [1, с. 3]. Так, на зміну дрібномасштабним заходам поточного характеру прийшли великомасштабні та розраховані на довгий період програми регіонального розвитку. При цьому існують об'єктивні суперечності як між інтересами окремого регіону та країни в цілому, так і між інтересами різних регіонів. Завдання регіональної політики – маніпулювання гостротою міжрегіональних диспропорцій.

Економічний розвиток якої-небудь масштабної території представляє собою нерівномірний процес. Його швидкість може істотно змінюватись за секторами економіки та різними регіонами. Таким чином, завжди можна виділити галузі, фірми, регіони, процвітаючі і які показують високі темпи розвитку, в той час

як інші – розвинуті недостатньо, переживають депресію або стагнірують. Швидкість та характер розвитку регіону визначаються багатьма факторами не тільки економічного, але й історичного, політичного, соціально-культурного характеру. Нерівномірність регіонального розвитку – це одне з проявлень більш загального процесу: нерівномірності суспільного розвитку взагалі [1, с. 471].

Подібна нерівномірність, істотно, народжує регіональні проблеми, які мають довгостроковий характер. В свою чергу, пом'якшення міжрегіональних контрастів, рішення регіональних проблем, в межах трансформації господарського комплексу, обумовлюють необхідність здійснення комплексу заходів, які проводяться з метою безпосереднього впливу на розміщення економічної діяльності, або регіональної політики.

Регіональна економіка лише в останні роки перейшла від застосування механізмів ліквідації диспропорцій регіонального розвитку шляхом міжрегіонального перерозподілу ресурсів для мобілізації потенціалу території і застосування принципу субсидіарності. Окрім того, якщо роз-

* Борецька Н.П. – ректор, д-р екон. наук, професор.

** Фокіна-Мезенцева К.В. – ст. викладач кафедри економіки і менеджменту, аспірант.
Донецький інститут ринку та соціальної політики, м. Донецьк.